

Русінка А.В.,
*студент 6 курсу, 7 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

«ВИНА» ЖЕРТВ ЗЛОЧИНУ

*Ключові слова:*жертва, віктимізація, провокація.

*Анотація.*У тезах розглянуто роль жертви в генезі злочину та надано рекомендації, що сприятимуть зменшенню злочинних посягань.

*Аннотация.*В тезисах рассмотрена роль жертвы в генезисе преступления и даны рекомендации, способствующие уменьшению преступных посягательств.

*Ключевые слова:*жертва, виктимизация, провокация.

Summary. The theses consider the role of the victim in the genesis of the crime and provide recommendations that will help reduce criminal encroachment.

*Keywords:*victim, victimization, provocation.

У кримінології важливу роль приділяють особі злочинця, вивчаючи її біологічні властивості та соціальні фактори, які сприяють вчиненню злочину. Однак, при розслідуванні більшості правопорушень з'ясовується, що жертва своєю поведінкою спонукала вчиненню по відношенню до неї негативних дій. На сьогодні не існує методик, які б гарантували захищеність від злочинних посягань. У такому сенсі важливим є дослідження можливої «вини» жертви. Виявлення особливостей поведінки потерпілих, що сприяють вчиненню злочину, надасть змогу захистити соціум і вберегти життя людей.

Науковець А.О. Джу́жа зазначає, що близько 60-65 % убивств учиняється в результаті агресивно провокуючої віктимізації. Злочинці і жертви в даному випадку по суті одні й ті ж соціальні типи: п'яниці й алкоголіки, наркомани, бродяги й безпритульні, раніше судимі, злодії, хулігани і т.п. Навіть існує думка про наявність якоїсь «негласної» взаємодії між убивцею і його жертвою, коли вони обидва йдуть назустріч злочину[1, с.137]. Таким чином, про вину

жертви можна говорити тоді, коли у поведінці жертви злочину можна віднайти такі елементи, які сприяють появі у іншої особи бажання вчинити злочин.

Також потрібно зазначити, що становище потенційної жертви, спосіб її життя, особливості її поведінки в сукупності з віктимогенними ситуаціями та передумовами взаємостосунків із потенційним правопорушником можуть сприяти зародженню у свідомості особи злочинного наміру, стимулювати її антисуспільну установку.

Аналізуючи роль жертви в генезі злочину К.Б. Марисюк, виокремлює два чинники, а саме: «1) піддатливість; 2) провокація. Вважається, що схильними до перетворення на жертву злочину є алкоголіки, наркомани, повії» [2, с.338]. Ми поділяємо цю точку зору, адже, якщо взяти до прикладу алкогольне сп'яніння, то в такому стані особа, переважно, не здатна контролювати себе, вона надмірно самовпевнена та безстрашна, агресивна та брутальна. Все це може стати причиною виникнення конфліктних ситуацій, в результаті яких завдаються тілесні ушкодження або вчиняється вбивство. За даними Д. В. Рівмана, у стані алкогольного сп'яніння перебувало 41 % жертв умисних вбивств і 52 % жертв заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, причому у більшості випадків вони спільно розпивали спиртні напої перед злочинним посяганням [3, с.9].

Дуже часто потенційна жертва провокує злочинця. Загалом провокацію можна поділити на два види: винна та невинна. Перший тип провокації має місце доти, поки жертва усвідомлює, що її поведінка може стати причиною вчинення злочину. Такі дії потерпілого можуть виражатися в приниженні, образі та насміханні над злочинцем. Невинна провокація має місце тоді, коли жертва не усвідомлює наслідків своїх дій. Вона веде себе як законослухняний громадянин, однак всім своїм виглядом та способом життя спонукає вчинення щодо неї злочину. Наприклад: вихваляння про багатство, носіння прикрас тощо.

Якщо говорити про такий злочин як звалтування, то слід зазначити, що в більшості випадків жертви у дозлочинній ситуації фліртуєть з можливим зловмисником, разом вживають алкогольні напої, носять відвертий одяг тощо [4, с.308].

З огляду на вищезазначене, можна надати наступні рекомендації оптимальної поведінки жертв у дозлочинній ситуації:

Уникати близьких стосунків з невідомими особами. Мова йде про вживання алкогольних напоїв, нічних прогулянок тощо;

Будь-які проблеми потрібно вирішувати за допомогою діалогу та компромісу. Не існує випадків коли вияв агресії є найкращим виходом з ситуації;

Не ображати оточуючих незалежно від їх віку та фізичного стану;

Завжди потрібно аналізувати кому і про що розповідати, навіть якщо інформація здається неважливою.

Отже, якщо спиратись на статистику, кожний другий злочин вчиняється за наявності «вини» жертви, яка виражається в різних діях. Звичайно весь тягар відповідальності лягає на злочинця, однак не можна применшувати роль жертви у генезі злочину. Таким чином, очевидно, що за відсутності провокаційної поведінки зі сторони потенційної жертви злочинів було би значно менше.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Джужа А. О. Інтерація (взаємодія) між злочинцем і жертвою злочину. Правовий часопис Донбасу. 2017. № 3-4. С. 137-142.
2. Марисюк К. Б. Роль жертви у генезі злочину. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки. 2015. № 825. С. 337-340.
3. Головкін Б. М. Віктимізація населення в Україні: стан, детермінанти, запобігання. Теорія і практика правознавства. 2014. Вип. 2. С. 1-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2014_2_33
4. Кулик К. Д., Земська Ю. О. Взаємодія жертви та злочинця у злочинах проти статевої свободи та статевої недоторканості особи. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 5. С. 306-309.

Науковий керівник: к.ю.н., ас. К. Д. Кулик

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

ЗЛОЧИНЦІ І ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНІВ

*XX Всеукраїнська наукова конференція з кримінології
для студентів, аспірантів та молодих вчених*

м. Харків, 16 листопада 2020 р.

Харків
«Юрайт»
2020

Редакційна колегія:
д-р юрид. наук, проф. А. П. Гетьман;
д-р юрид. наук, проф. Б. М. Головкін;
к.ю.н., доц. С. Ю. Лукашевич;
к.ю.н., доц. О. В. Таволжанський;
к.ю.н. К. С. Остапко

Злочинці і жертви злочинів : матеріали XX Всеукр. наук. конф.
З 68 з кримінології для студентів, аспірантів та молодих вчених,
м. Харків, 16 лист. 2020 р. / Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудро-
го; за ред. проф. А. П. Гетьмана і проф. Б. М. Головкіна. – Харків :
Юрайт, 2020. – 792 с.
ISBN 978-966-2740-95-0

ISBN 978-966-2740-95-0

УДК 343.9-058.55
© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2020
© «Юрайт», оформлення, 2020

Дорогі друзі!

Вітаю Вас з початком роботи **XX Всеукраїнської наукової конференції з кримінології для студентів, аспірантів та молодих вчених «ЗЛОЧИНЦІ І ЖЕРТВИ ЗЛОЧИНІВ»**, що сьогодні проходить в он-лайн форматі.

Тривалий час органи правопорядку та суди не приділяють належної уваги вивченню особи злочинця під час розслідування кримінальних правопорушень і недостатньо враховують соціальні та психологічні якості і властивості винних при призначенні покарання або вирішенні питання про звільнення від відбування покарання з випробуванням. Між тим, умови формування особистості злочинця, психофізіологічні особливості та індивідуально-психологічні якості злочинців мають вагомe значення для пізнання мотивації злочинної поведінки, характеру і спрямованості злочинних посягань.

Сучасні досягнення молекулярної біології та генетики, нейропсихології, соціальної психології змінюють традиційні уявлення про особу злочинця та її особистість у кримінології. За результатами дослідження науковців з Університетського коледжу Лондона, площа поверхні кори головного мозку у насильницьких злочинців менша й тонша, ніж у звичайних людей. Це ускладнює їхню соціальну адаптацію і сприяє проявам агресії та свавілля.

Крім того, активно дискутується питання про психологію поведінки особи у складі злочинної групи, особливості прийняття та виконання колективних рішень про вчинення злочину, а також значення розладів психіки у вольовій регуляції людської поведінки.

Намітилися певні зрушення у державній політиці поводження із жертвами злочинів після затвердження Національної стратегії у сфері прав людини від 25.08.2015 № 501/2015 та Концепції державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 р. від 07.10.2015 р. У зазначених нормативно-правових актах держава вперше передбачила організаційно-правовий механізм захисту жертв домашнього і гендерно зумовленого насильства, жертв торгівлі людьми, рабства і катування. Разом з тим, досі залишається не ратифікована Європейська конвенція про відшкоду-